מבחן מסכם: יוסף ואחיו, בראשית לח-נ

זמן 90 דקות | ניקוד 100 נקודות

שם	כיתה	תאריך	ציון
			מתוך 100

זמן: 90 דקות · 100 נקודות · במבחן שני חלקים. בחלק א ענו על כל השאלות. בחלק ב בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. מותר להשתמש בתנ"ך בלי פירושים.

א חלק א: בקיאות — 40 נקודות

ענו על כל עשר השאלות. בשאלות 1-5 הקיפו את התשובה הנכונה; בשאלות 6-10 ענו בקצרה וציינו פרק ופסוק.

1 מה נתן יהודה לתמר בתור ערבון? (4 נק')

א) טבעת וצמיד ב) כתונת פסים ג) גדי עזים ד) חותמת, פתילים ומטה

2 כמה זמן עבר מפתרון החלום של שר המשקים ועד חלומות פרעה? (4 נק')

א) שנתיים ימים ב) שנה ג) שלוש שנים ד) שבע שנים

3 את מי מן האחים אסר יוסף בירידה הראשונה למצרים? (4 נק')

א) את ראובן ב) את שמעון ג) את יהודה ד) את בנימין

4 באמתחת של מי נמצא הגביע? (4 נק')

א) ראובן ב) בנימין ג) יהודה ד) שמעון

5 באיזה אזור במצרים ישבו יעקב ובניו? (4 נק')

א) נוף ב) ארץ כנען ג) ארץ גושן ד) אור כשדים

6 תארו בקצרה את שני החלומות של פרעה. (4 נק')

7 איזה שם נתן פרעה ליוסף, ואת מי נתן לו לאשה? (4 נק')

8 במה התחייב יהודה ליעקב כדי שישלח את בנימין? (4 נק')

9 בן כמה היה יעקב כשעמד לפני פרעה, ואיך תיאר את ימי חייו? **4 נק'**

10 מה עשה יעקב בידיו כשבירך את אפרים ומנשה, ולמה? **4 נק'**

ב חלק ב: עיון ופרשנות

60 נקודות

בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. כל שאלה 20 נקודות. קראו את המקורות שבתוך השאלה וענו במילים שלכם.

11 יהודה ותמר: "צָדְקָה מִמֶּנִּי" (פרק לח) 20 נק'

הוּא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל־חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר־אֵלֶּה לוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר־נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה וַיַּכֶּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי

בראשית לח, כה-כו

והיא שלחה אל חמיה. לֹא רָצְתָה לְהַלְבִּין פָּנָיו וְלוֹמַר מִמְּךָ אֲנִי מְעֻבֶּרֶת, אֶלָּא לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ, אָמְרָה אִם יוֹדֶה יוֹדֶה מֵעַצְמוֹ, וְאִם לָאו, יִשְׁרְפוּנִי, וְאַל אַלְבִּין פָּנָיו. מִכָּאן אָמְרוּ נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁיַּפִּילוּהוּ לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ וְאַל יַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים

רש"י על לח, כה

צדקה. בִּדְבָרֶיהָ. ממני. הִיא מְעֻבֶּרֶת ... כי על כן לא נתתיה. כִּי בְּדִין עָשְׂתָה, עַל אֲשֶׁר לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי

רש"י על לח, כו

א. למה תמר לא אמרה בגלוי שיהודה הוא האב? מה לומדים מכאן חז"ל, לפי רש"י? 7 נק'

ב. הסבירו את המילים "צדקה ממני" לפי רש"י. במה הודה יהודה? 7 נק'

ג. הביטוי "הכר נא" מופיע גם במכירת יוסף (לז, לב). מה הקשר בין שני המקומות, ומה השתנה אצל יהודה? 6 נק'

12 "וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֹמוֹת" (פרק מב) **20 נק'**

> וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם
>
> בראשית מב, ט

> וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֹמוֹת ... וְיָדַע שֶׁנִּתְקַיְּמוּ, שֶׁהֲרֵי הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ, לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וּלְפִי דַּעְתִּי שֶׁהַדָּבָר בְּהֵפֶךְ, כִּי ... זָכַר כָּל הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם, וְיָדַע שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמוּ אֶחָד מֵהֶם בַּפַּעַם הַזֹּאת ... וְכֵיוָן שֶׁלֹּא רָאָה בִּנְיָמִן עִמָּהֶם, חָשַׁב זֹאת הַתַּחְבּוּלָה שֶׁיַּעֲלִיל עֲלֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיָּבִיאוּ גַּם בִּנְיָמִין אָחִיו אֵלָיו, לְקַיֵּם הַחֲלוֹם הָרִאשׁוֹן תְּחִלָּה
>
> רמב"ן על מב, ט

> וְלוּלֵי כֵּן הָיָה יוֹסֵף חוֹטֵא חֵטְא גָּדוֹל לְצַעֵר אֶת אָבִיו וּלְהַעֲמִידוֹ יָמִים רַבִּים בְּשִׁכּוֹל וְאֵבֶל עַל שִׁמְעוֹן וְעָלָיו
>
> רמב"ן על מב, ט

א. מה ההבדל בין רש"י (כפי שהרמב"ן מביא אותו) ובין הרמב"ן בהבנת "ויזכר יוסף את החלומות"? **8 נק'**

ב. לפי הרמב"ן, למה יוסף לא התגלה לאחיו מיד, ולמה עלילת "מרגלים אתם"? איזו שאלה קשה הרמב"ן מנסה לפתור בכך? **7 נק'**

ג. האם ההסבר של הרמב"ן משכנע אתכם? נמקו. **5 נק'**

13 מן "אֶבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ" עד "אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם" (פרקים מב, מה) **20 נק'**

> וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמָעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת
>
> בראשית מב, כא

> נבהלו מפניו. מִפְּנֵי הַבּוּשָׁה
>
> רש"י על מה, ג

> גשו נא אלי. רָאָה אוֹתָם נְסוֹגִים לְאָחוֹר, אָמַר עַכְשָׁו אַחַי נִכְלָמִים, קָרָא לָהֶם בְּלָשׁוֹן רַכָּה וְתַחֲנוּנִים
>
> רש"י על מה, ד

> וְעַתָּה אַל־תֵּעָצְבוּ וְאַל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מְכַרְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי לְמִחְיָה שְׁלָחַנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם
>
> בראשית מה, ה

א. על מה מודים האחים בפסוק מב, כא? איזה פרט חדש על המכירה אנחנו לומדים מכאן? **6 נק'**

ב. לפי רש"י, למה נבהלו האחים, ואיך הגיב יוסף? **7 נק'**

ג. איך מסביר יוסף לאחיו את המכירה (מה, ה-ח)? מה המטרה של דבריו? **7 נק'**

14 "וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה" (פרק נ) **20 נק'**

> וַיִּרְאוּ אֲחֵי־יוֹסֵף כִּי־מֵת אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוּ יִשְׂטְמֵנוּ יוֹסֵף וְהָשֵׁב יָשִׁיב לָנוּ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמַלְנוּ אֹתוֹ
> בראשית נ, טו

> מַהוּ וַיִּרְאוּ? הִכִּירוּ בְּמִיתָתוֹ אֵצֶל יוֹסֵף, שֶׁהָיוּ רְגִילִים לִסְעֹד עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְהָיָה מְקָרְבָן בִּשְׁבִיל כְּבוֹד אָבִיו, וּמִשֶּׁמֵּת יַעֲקֹב לֹא קֵרְבָן
> רש"י על נ, טו

> וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אַל־תִּירָאוּ כִּי הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנִי וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשָׁבָהּ לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֹׂה כַּיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיֹת עַם־רָב
> בראשית נ, יט-כ

> כי התחת אלהים אני. שְׁמָא בִּמְקוֹמוֹ אֲנִי? בִּתְמִיהָה, אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְהָרַע לָכֶם, כְּלוּם אֲנִי יָכוֹל? וַהֲלֹא אַתֶּם כֻּלְּכֶם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֲשָׁבָהּ לְטוֹבָה וְהֵיאַךְ אֲנִי לְבַדִּי יָכוֹל לְהָרַע לָכֶם?
> רש"י על נ, יט

א. כולם יודעים שיעקב מת. מה הקושי במילים "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם", ואיך רש"י מיישב אותו? **7 נק'**

ב. הסבירו את טענת יוסף לפי רש"י על נ, יט. למה, לדבריו, אינו יכול להרע להם? **7 נק'**

ג. בפרק ל יעקב אמר לרחל "התחת אלהים אנכי". השוו את השימוש בביטוי שם ובפרק נ. **6 נק'**